

Innledning møte Sandnes Arbeiderparti, 16. april 1993
Statminister Gro Harlem Brundtland

Velferdsstaten mot år 2000 - mer fellesskap!

Gode partifeller!

Dere har bedt meg om å ta opp velferdsstaten mot år 2000. Mange er opptatt av dette i dag. Utviklingen av vårt velferdssamfunn er nær knyttet til arbeiderbevegelsen og vår politikk. Det er Arbeiderpartiet som har vært pådriveren for alle de viktige reformene som har ført oss dit vi er i dag med offentlig styrte velferdsordninger på viktige områder som trygd, helsetjenester, sosial omsorg og barneomsorg. Arbeiderpartiet har for mange stått som garantisten for velferdsstaten. Det skal vi fortsatt være, men da må vi også være villige til å forandre.

Mange mennesker er i dag usikre på hva framtida vil bringe. Kan vi stole på Folketrygden? Kan vi stole på at velferdsordningene vil bestå? I den omskiftelige tid vi lever i er det helt naturlig at slike spørsmål reises. Folk mottar mange og ofte sprikende inntrykk og informasjon. Hva skal vi egentlig tro på?

Hva er fakta, og hva er myter i et samfunn som gjennom hele etterkrigstiden har hatt økonomisk framgang? Ja, for det er slik at i alle årene etter krigen har Norge hatt en økonomisk vekst fra det ene året til det andre. Men det er et viktig trekk å merke seg, som vi har felles med alle de vestlige samfunnene: Den økonomiske framgangen har lagt seg på et lavere leie de siste årene. Fra 1950 til inn på 80-tallet lå den årlige veksten på rundt 4 prosent, mens vi de siste årene og i årene framover vil ligge på rundt 2 prosent.

Lavere økonomisk vekst gjør at utfordringene blir enda mer krevende. Det finnes bare

ett svar på hvordan vi skal mestre dem og det er at trygghet for fremtiden er det bare vi selv som kan skape. Og vi kan bare skape det i fellesskap.

Et slikt utgangspunkt - en slik forståelse - har vi i arbeiderbevegelsen alltid hatt. Det er menneskene selv som må skape sin egen framtid. Vi har skapt et samfunn som har gitt frihet og trygghet for de mange. Men vi kan ikke stoppe opp og si at nå har vi nådd dit vi vil - nå kan det være som det er. Velferdssamfunnet er nemlig ikke skapt en gang for alle - det vil alltid stilles overfor nye utfordringer og stilles på nye prøver. Vi må stadig justere og forandre for nye tider og nye muligheter. Velferdsordninger som fungerte bra i går, behøver ikke være gode nok i morgen. Nye oppgaver krever som regel nye løsninger.

Dessuten må vi huske at oppnådde resultater og nye muligheter - f.eks. innenfor helsetjenestene - også fører til at vi stadig må legge listen høyere. Det velferdssamfunnet vi har i 1993 er et helt annet og mer utviklet enn hva vi fikk til i 1963. Og det velferdssamfunnet vi skal styre mot for år 2003 skal ha lagt nye alen til sin vekst i forhold til det vi har i dag.

Partifeller - så er det en ting vi ikke må glemme. Vi kan ikke ta for gitt at det er politisk vilje til å ta vare på det velferdssamfunn vi har i dag. Husk at det bare er ti år siden vi opplevde sterke angrep på viktige deler av velferdsordningene, på den sosiale boligpolitikken og på det offentliges ansvar for helsevesenet. I dag møter vi igjen et Høyre som vil svekke fellesskapets ansvar på viktige områder.

Solidaritet og samfunnsansvar er ikke noe som går i arv. Hver ny generasjon må vinnes for solidaritetens ide. Det er dette den politiske kampen dreier seg om.

Mange etterlyser solidariteten i dagens samfunn. Det hevdes at det var mer soldiaritet før. Kanskje var det det, men da skal vi være klar over at solidaritet før og soldiaritet i dag ikke nødvendigvis er det samme. I armodssamfunnet dreide solidaritet seg om det undertrykte flertallet som solidarisererte seg med hverandre for å kreve sin rett. Det har flertallet i dag langt på vei oppnådd. I dagens velferdssamfunn dreier solidaritet seg i

stor grad om at det er det store flertall som må vise solidaritet med de få som faller utenfor. Solidaritet i vår tid er i stor grad flertallets evne til å oppleve, føle og vise solidaritet med dette mindretallet.

Solidaritet i dag betyr vilje til å dele, også av goder vi selv har opparbeidet oss. Den største skillelinjen i dagens samfunn går mellom dem som har arbeid og de arbeidsledige. Den høye ledigheten er også den alvorligste trusselen mot vårt velferdssamfunn, økonomisk og politisk. Vi ser hvordan den høye ledigheten i Europa undergraver landenes økonomi og tilliten til demokratiet.

Derfor er kampen for å få ned ledigheten også en kamp for å ta vare på velferden og solidariteten i vårt samfunn, ja - for å ta vare på troen på demokratiet som styringssystem.

Alle som har opplevd utviklingen siden siste krig, har opplevd en utvikling hvor vi har fått det bedre, år for år. Hver generasjon kunne se framtida i møte i trygghet for at de ville få det enda bedre enn sine foreldre. Som en trapp fører oss oppover, trinn for trinn, har utviklingen gitt oss større velstand, år for år. Slik er det ikke lenger. Den økonomiske krisen vi har hatt - ikke bare i vårt land, men i nesten alle industriland de siste ti-femten årene har endret dette. Vi kan ikke lenger sette vår lit til at den økonomiske veksten skal løse alle dagens problemer. Derfor må vi også se på hvordan vi kan bruke pengene annerledes.

Miljøproblemene har også gitt debatten om framtida en helt ny dimensjon. Vi er den første generasjon som står overfor faren for å undergrave selve livsgrunnlaget for nye generasjoner. Det stiller krav om at vi i vår politikk ikke bare tar hensyn til dem som lever i dag, men også til dem som kommer etter oss. Det gir også solidaritetsbegrepet en ny dimensjon, det må også omfatte generasjoner som ennå ikke er født.

Vi kommer derfor ikke utenom at vi må omstille og omfordele, og det er alltid en smertefull prosess. Særlig fordi det i et samfunn hvor levestandarden er så jevnt

fordelt, krever at vi alle må være med å bidra, hvis vi skal lykkes.

Men er det ikke nettopp i slike situasjoner hvor fellesskapet og solidariteten er så viktig? Hvis ikke det vi må gjøre skjer på en måte som folk opplever som rettferdig, da får vi aldri tilstrekkelig oppslutning om å gjøre det som er nødvendig.

Her går det viktigste skillet mellom sosialdemokratiet og de konservative. Derfor er ikke velferdssamfunnet vårt noe politisk allemannseie og vil heller aldri bli det. For her representerer de politiske partiene klart ulike interesser.

Høyre ønsker å betone individet sterkere og fellesskapet mindre. Når Høyres leder snakker om trygghet, sier hun det slik: "trygghet gjennom retten til å bygge sitt eget sikkerhetsnett, gjennom råderett over egen inntekt og vern av oppsparte midler". Det farlige med denne ideologien er at den tildekker hvor avhengige vi er av hverandres innsats i et moderne samfunn.

Nå som før er Høyres svar skattelette og redusert offentlig sektor. Den politikken alle andre land - også de som er styrt av konservative - ser at de må gi opp, den vil Høyre prøve omigjen hos oss. Mange andre land som har så store underskudd på de offentlige budsjetter, ser at det knapt finnes noen annen utvei for dem enn å øke skattene.

Derfor er Høyre og Arbeiderpartiet hovedmotstandere i norsk politikk. Å late som det ikke er tilfelle, er å tildekke de faktiske forholdene i samfunnet vårt. For det er ikke slik Høyres nestleder John Bernander sa det på landsmøtet deres at Arbeiderpartiet kommer hoppende etter og om 10 år støtter det Høyre har gjennomført. En av de viktige oppgavene vi har hatt siden 1986 har nettopp vært å rydde opp etter Høyre og legge om den politiske kursen etter 5 års borgerlig styre. Det er det som er sannheten, og den hopper Bernander glatt over. Vi startet straks opp med å reformere skattesystemet, vi har måttet gjenreise bankvesenet - både det private og det statlige. Vi har styrket næringspolitikken og økt de offentlige investeringene. Vi har gjennomført

en helt annen familie- og likestillingspolitikk enn den vi opplevde i de årene Høyre satt ved makten.

I blant hører vi kritiske røster som hevder at Arbeiderpartiet og Regjeringen fører Norge bort fra velferdssamfunnet og inn i det de kaller det "EF-like samfunn". Jeg vil her gå i rette med den påstanden.

Hva er det "EF-like samfunn"? Ifølge noen av Arbeiderpartiets kritikere er det en type samfunn som er mye verre enn vårt. La oss derfor kort se på hvordan velferdssystemene er i samfunnene som ligger rundt oss.

Det som først og fremst slår en er at velferdsystemene på mange måter er svært forskjellige, selv om de også har viktige likhetstrekk. De har utviklet seg under forskjellige økonomiske, politiske og kulturelle forhold, og historien gjenspeiles i hvordan systemene ser ut i dag. Noen av landene har systemer som går ut på å gi alle borgere rettigheter, basert på at det skal være et sosialt sikkerhetsnett som skal fange opp alle. Andre land har systemer der ytelsene er basert på folks tilknytning til arbeidsmarkedet gjennom opparbeidede rettigheter. Ordningene har ofte sammenheng med fagbevegelsen eller kirkens posisjon og rolle i samfunnet. Disse forskjellene videreføres, selv om landene er med i EF. Slik vil det også bli for oss om Norge skulle bli medlem.

Hvilke velferdsordninger vi skal ha i Norge, blir det i første rekke opp til oss selv å bestemme. Hvordan vi skal mestre utfordringene i velferdspolitikken blir derfor også et nasjonalt spørsmål uavhengig av hvilken tilknytningsform til EF vi velger. Likevel er det jo ikke slik at velferdsutviklingen i Norge kan finne sin egen form helt uavhengig av hva som skjer i EF. Går utviklingen dårlig når det gjelder sysselsetting og velferd i EF-landene, vil det bli vanskelig også i vårt land, helt uavhengig av tilknytningsform. Grunnen er kort og godt at vi i betydelig grad er økonomisk knyttet til EF-landene gjennom vår utadvendte handel og økonomi. Dette er en avhengighet som oppstod

lenge før det var noe som het EF, og som vil bestå uansett hvordan EF utvikler seg.

Derfor blir det så meningsløst når noen hevder at vi skritt for skritt omformer Norge til et EF-likte samfunn. Vi er ikke like EF og vi vil heller aldri bli det! Det er nemlig ikke noe som heter EF-samfunnet! EF består i dag av 12 selvstendige demokratiske nasjoner som er høyst ulike. Det de først og fremst har felles er at de ønsker å samarbeide om en del oppgaver for å løse problemer som stort sett er de samme i alle disse landene. Jo bedre samarbeidet går, jo lettere kan det enkelte land lykkes i å løse viktige nasjonale oppgaver, som f.eks. å forbedre velferdssamfunnet.

Den videre utvikling av det norske velferdssamfunnet må derfor bygge på vår egen innsats - det er ingen andre som kan gjøre jobben for oss. Men om våre handelspartnere også lykkes i å styrke sin økonomi og i å utvikle og bedre sine velferdsordninger, vil det være god drahjelp også for oss. Derfor er det også i vår interesse å få til et godt utviklet økonomisk samarbeid i hele Europa.

*

Den største oppgaven vi står overfor i velferdspolitikken er å bekjempe ledigheten. Gjennom hele arbeiderbevegelsens historie har vi ment at det samfunn som gir muligheter for alle, er det gode og trygge samfunn. I dag er vi kommet i en klemme. Arbeidsledigheten og de økonomiske kostnadene den påfører oss, gjør at vi må bruke mer til stønader og reparasjon enn det vi ellers måtte. Hos oss er det en viktig årsak til det store underskuddet på statsbudsjettet. I år vil staten bruke vel 50 milliarder kroner mer enn den har i inntekter, selv etter at oljeinntektene var regnet med. Dette kan ikke fortsette i lengden. Her gjelder de samme reglene som for min og din familie og private økonomi: Over tid kan vi ikke bruke mer penger enn vi tjener.

Og Norge er ikke verst stillet. Tvert om; våre sysselsettings- og velferdsproblemer er mindre enn det våre nordiske naboland sliter med. Det er beregnet at den nordiske arbeidsledigheten nå årlig koster 200 milliarder kroner eller mer enn halvparten av et helt norsk statsbudsjett! Bare i dagpenger til ledige brukes det 100 milliarder kroner. Med arbeidsmarkedstiltak og bortfall av skatteinntekter fordobles beløpet.

I februar måned var det i Norden 1 244 000 mennesker som sto helt uten arbeid. Legger vi til dem som går på ulike sysselsettingstiltak kommer antallet opp i 1.750.000 mennesker eller nesten like mange som er sysselsatte totalt i Norge. I Sverige står 14 prosent utenfor det ordinære arbeidsmarkedet og i Finland hele 19 prosent. Det verste av alt er at det hverken i Sverige eller Finland er særlige tegn på noen bedring. Tvert om så regner de med at ledigheten vil bli enda større.

Man kan bli skrekkslagen av mindre. Mer enn noe viser dette at det ikke finnes noen lettvinde veier ut av arbeidsledigheten. Hadde det gjort det, er det vel ingen som er i tvil om at vi ville vi tatt dem forlengst. Likevel er vi i en bedre situasjon enn våre naboland. Vi har oljen - det kan vi ikke se bort fra. Men også våre naboland har viktige ressurser. En sentral grunn til at vi i dag er bedre stillet, er at vi tok fatt i problemene tidligere. Derfor beskriver da også andre land vår økonomiske utviklingen som ganske god, når de vender blikket mot Norge.

Ett eksempel på det er utviklingen når det gjelder renta. Nå går det den riktige veien. Det kan ikke være noen som helst tvil om at det er vår helhetlige politikk og inntektspolitisk samarbeid som har bidratt til dette. Det blir stadig oftere meldt om lavere rente fra finansinstitusjonene. Norge har nå det laveste rentenivået i Norden både på kort- og langsiktige lån. Renta på lån bankene tar opp i Norges Bank er på 8,5 prosent. Renta på statsobligasjoner ligger nå på vel 7,5 prosent, noe som er det laveste siden slutten på 70-tallet. Dette gjør at stadig fler får hyggelige brev fra banken om at renta blir lavere.

For inntektstakere med gjeld kan lavere lånerenter bety store bedringer i økonomien. Ved en gjeld på f.eks. 600.000 kroner betyr 1 prosentenhets lavere rente at de årlige renteutgiftene reduseres med 6.000 kroner før skatt og godt over 4.000 kroner etter skatt. For en familie med to lønnsinntekter mellom 150.000 og 200.000 kroner, dvs. om lag på linje med gjennomsnittet, bedrer dette familieøkonomien like mye som lønnsstillegg på bortimot 2 prosent.

Vi ser nå endelig også en forsiktig vekst i sysselsettingen.

Derfor er det også bred faglig og politisk enighet om at det er mulig over noen år å redusere arbeidsledigheten i Norge.

Vi føler alle at dette er utrolig viktig for vårt samfunn, nettopp fordi arbeidsledighet er sløsing med samfunnets viktigste ressurs og ledighet er roten til så mye ondt. Men ledigheten er viktig å få løst også ut fra de store oppgavene vi har på sentrale velferdsområder som helse- og omsorgstjenestene. Det vil over tid være umulig både å ha store utbetalinger av trygd og stønader til ledige, og samtidig mestre de store oppgavene vi særlig står overfor i eldreomsorgen. Vår økonomiske situasjon setter kort og godt en stopper for det.

Vår strategi for å bekjempe ledigheten ligger i det solidaritetsalternativ landsmøtet vedtok og som er nedfelt i partiprogrammet. Gjennom en solidarisk og moderat inntektspolitikk skal norsk næringsliv bli bedre i stand til å konkurrere om markedene, slik at det kan få solgt flere varer og tjenester både i Norge og i utlandet. Dessuten må vi redusere omfanget av overføringer i de offentlige budsjettene til fordel for aktive sysselsettingstiltak. Vi vil bruke mer til utdanning, mer til å bygge ut kommunikasjonene våre med, mer til eldreomsorgen og mer til miljøtiltak.

I disse tider da vi blir nødt til å ta omfordelinger på de offentlige budsjettene for å styrke sysselsettingen, er det noen som reiser spørsmålet om vi ikke heller bør forsøke å omfordele arbeidet med å dele det på flere. Arbeiderpartiet har faktisk, bl.a. gjennom det faglig-politiske samarbeidet, vært en pådriver i arbeidet med å få flere i arbeid og gjøre arbeidsdagen mindre slitsom for den enkelte. Den årlige arbeidstid har gått betydelig ned og ble i 1986 avtalefestet til 37 1/2 time pr. uke. Det er gjennomført en fleksibel pensjonsordning som fra 1. oktober i år innebærer at arbeidstakere kan velge å gå av ved fylte 64 år. Vi har økt den betalte foreldrepermisjonen fra 18 uker til ett år og vi har skapt utdannings- og opplæringsmuligheter for stadig flere. Alt dette har bidratt til en gradvis deling av arbeid, men på en slik måte at vi samtidig er i

stand til å opprettholde og bedre den alminnelige levestandarden for alle som er i arbeidslivet. Det er nesten 500.000 flere i arbeid i dag enn for ca 20 år siden. Summen arbeid som utføres, målt i timeverk, er likevel omtrent det samme.

Ved en solidarisk politikk, der siktemålet har vært å bedre levekårene for alle og skaffe nye grupper betalt arbeid, har vi demed greidd å gjøre arbeidet mindre slitsomt for store grupper. Men en utvikling med stadig lavere arbeidstid kan ikke gå for raskt. Dersom vi reduserer den daglige eller ukentlige arbeidstiden eller setter ned pensjonsalderen, svekker vi grunnlaget for folketrygden og våre øvrige velferdsordninger. Skal vi gi arbeid til flere ved å dele på arbeidet, må vi også være villige til å dele på inntektene.

Vi kan alle enes om at vi så langt ikke har oppnådd gode nok resultater i kampen mot ledigheten. Derfor legger Regjeringen i Revidert nasjonalbudsjett om tre uker fram en plan for hvordan vi skal omfordele 5 milliarder kroner - fra overføringer til tiltak for å øke sysselsettingen på en rekke områder, både i offentlig og privat sektor.

Det er dette som er solidaritet i vår tid. Vi som har arbeid og trygge inntekter må vise solidaritet med det mindretallet som ikke har det godt.

Dere husker sikkert Høyres landsmøte før påske - i følge referatene fra møtet var Arbeiderpartiet hovedtemaet på møtet. Det ble i alle fall hamret og hamret på Arbeiderpartiets ansvar for den vanskelige situasjonen på arbeidsmarkedet. Det ansvaret tar vi, men det er jammen grunn til å etterlyse hvilke alternativer Høyre. Men forresten, partifeller - vi behøver ikke etterlyse dem - vi trenger dem ikke!

Høyre står for en annen ideologi. De ønsker å satse sterkere på at markedskreftene skal ordne opp, og vil redusere offentlig sektor. Det er en gal vei å gå. Hvis Høyre hadde fått gjennomslag for forslaget om å redusere statsbudsjettet med 12 milliarder i år - ville ledigheten blitt høyere og velferden mindre fordi kommunene og fylkene

hadde fått langt mindre å rutte med. Høyres politikk kan umulig føre til noe annet enn høyere ledighet, og til betydelige problemer for de som er mest avhengig av offentlige velferdsgoder. Det er nødvendig å dempe veksten i de offentlige utgiftene, men det er stor forskjell på å omfordele innenfor budsjetttrammene og det å skjære ned. Et brått kutt i statsbudsjettet på 12 milliarder kroner, vil virkelig få fart på ledigheten og skape nye kostnader over de offentlige budsjettene. Og ikke nok med det - Høyre vil bruke en del av det til å gi lettelser i skattene, og mest til dem som tjener best. Forskjellene i samfunnet ville øke og det vil skape stor uro omkring det inntektspolitisk samarbeidet. Dette er ingen medisin å ordinere i dagens situasjon.

Når det kommer til den praktiske virkelighet svikter Høyre når det gjelder å prioritere sysselsettingen. Vi trenger konkrete tiltak for å få folk i arbeid, men vi hørte lite til slike tiltak under Høyres landsmøte.

Å få ned ledigheten er det viktigste vi kan gjøre for å gjenreise tryggheten for framtida. Det er samtidig nødvendig for å kunne make de andre velferdsoppgavene som er så viktige for tryggheten i vårt samfunn. For tilliten til at Folketrygden skal gi oss de pensjoner vi regner med. For at helsevesenet kan gi oss de stadig nye medisinske mulighetene. For at eldre skal få omsorg når de trenger. For at barn og barnefamiliene skal kunne få tid både til omsorg og arbeid. For at barn og unge skal få den utdannelsen de ønsker og trenger.

Hvordan utviklet vi tilbudene på disse områdene? Jo, ved å ta et felles ansvar. Det er bare slik vi også i framtida kan sikre at velferdstilbudene kommer alle til gode. Det er slik vi har fått et samfunn med høy velstand og med større valgfrihet for alle. Valgfriheten blir ikke større om vi svekket fellesskapet og vårt ansvar for hverandre.

Ta debatten som Høyre nå reiser om å ta bort statstilskuddet i barnehagene og i stedet gi pengene til foreldrene som kontantstøtte. Høyre hevder at det vil gi småbarnsfamiliene større valgfrihet. Hva er det småbarnsfamiliene har valgt? Jo de unge kvinnene har valgt å ta utdanning, de har valgt å gjøre bruk av sin utdanning i

arbeidslivet, også mens de har små barn. Hele syv av ti kvinner kombinerer i dag omsorg for barn under tre år med å være i jobb, og fire av disse har heltidsjobb. Kvinnene har valgt å kombinere omsorg og arbeid. Og mennene støtter kvinnene i dette valget, selv om for mange ennå ikke har tatt et tilstrekkelig stort ansvar for oppgavene på hjemmebane.

Når småbarnsforeldrene har valgt å kombinere arbeid og omsorg trenger de trygge omsorgstilbud for barna mens de er på jobb, de trenger barnehagetilbudene. Hvis vi skulle ta bort statsstøtten til barnehagene - slik Høyre foreslår - vil det undergrave barnehagenes økonomi. Barnehager som blir langt dyrere enn i dag vil først og fremst ramme barn i familier med svak økonomi. Resultatet vil bli færre barnehageplasser og mindre valgfrihet for de mange barnefamilier som ønsker og trenger et slikt tilbud. Det er derfor bedre å utjevne forskjellen mellom dem som får barnehagetilbud, og dem som ikke får det, ved å gjennomføre målet om barnehageplass for alle, slik vi har gjort det.

Vi er på god vei til å oppnå det målet. I fjor ble det startet hele 19.100 nye barnehageplasser. Det er en etablering som er 3 ganger større enn det årlige gjennommet på 80-tallet. Og denne enorme satsingen skjer ikke fordi det er noen sentrale politikere i Oslo som har bestemt at det skal kommunene og private gjøre. Nei, det skjer fordi det er behov for det og fordi både sentrale myndigheter og kommunene har støttet opp under en slik utvikling.

Kontantstøtten, slik Høyre har utformet sitt forslag, vil være et alvorlig tilbakeslag for kvinnes muligheter til å delta i arbeidslivet.

Men barnehager gir ikke bare foreldrene større valgfrihet, det er også et viktig tilbud for barna. Mye av den sosiale læringen som tidligere skjedde hjemme, i større barneflokker og med en hjemmевærende mor, skjer i barnehagen. Det pedagogiske tilbudet i barnehagen er en god forberedelse til den mer systematiske læringen som møter barna i skolen. Derfor er ikke barnehage bare et tilbud til barn som har

utarbeidende foreldre, det er også et fint supplement der den ene av foreldrene velger å være hjemme mens barna er små. Et barnehagetilbud til alle, enten det er heldagsplass eller korttidsplass for de som ikke har behov for mer, er med på å gi barn likeverdige muligheter og større valgfrihet senere i livet. Et barnehagetilbud til alle, er på samme måte som alles rett til utdanning, helt sentralt i en politikk for rettferdig fordeling og for å gi den enkelte bedre muligheter til å utvikle sine evner og krefter.

Jeg er redd for at Høyres forslag om kontantstøtte vil bidra til at de barna som kanskje mest trenger et barnehagetilbud, ikke vil få det. Det er ikke det samme som at jeg er imot hvilken som helst form for kontantstøtte. Kontantstøtte til barnefamilienet har vi hatt siden 1946, da Arbeiderpartiet innførte barnetrygden. Siden den gang er barnetrygden stadig utvidet og forbedret. Etter at Arbeiderpartiet overtok i 1986, har nivået på barnetrygden økt med hele 40%.

Småbarnsforeldrene og barna trenger barnehagetilbudet. Men vi må også hjelpe de unge foreldrene slik at tiden man har små barn ikke blir en heseblesende kamp mot klokka. Det er den rikeste fasen i livet, og det er viktig at foreldre og barn får tid til å være mye sammen. Mitt inntrykk er at stadig flere småbarnsforeldre, både far og mor, legger vekt på det og prioriterer det.

Derfor har vi gått inn for å utvide fødselspermisjonen og at deler av den skal forbeholdes faren. Vi vil også i vår fremme forslag om at deler av permisjonen kan tas ut i form av kortere daglig arbeidstid.

En annen stor utfordring vi står overfor i velferdspolitikken er behovene i

eldreomsorgen. Om syv år - ved årtusenskiftet - vil det være 190.000 nordmenn over 80 år. Det er 20 prosent flere enn i dag. Bare for å sikre dagens standard på eldreomsorgen vil dette kreve 5 ekstra milliarder kroner i året. Og vi vil bedre standarden - derfor vil beløpet øke enda mer. Og vi må bruke mer til pensjonsutbetalinger gjennom folketrygden. Ikke fordi vi blir flere pensjonister - det blir

vi ikke før omlag år 2010, men fordi våre nye eldre opparbeider stadig større pensjonsrettigheter.

Derfor må vi planlegge våre budsjetter både sentralt og lokalt slik at vi kan bruke større ressurser på helsetilbudene og eldreomsorgen i årene som kommer.

Vi har et godt utgangspunkt. Vi har satset på et offentlig styrt helsevesen. Dette har sikret hele befolkningen, uavhengig av alder, kjønn, betalingsevne og bosted, god tilgang på helse- og omsorgstjenester. Aldri har så mange fått behandling på sykehus. Og aldri har så få med alvorlige lidelser ventet på behandling. Helse- og omsorgstjenestene i kommunene gir et bedre og mer omfattende tilbud enn noen gang. Vi har et helsevesen som faglig sett fullt ut kan måle seg med de fleste andre lands, selv om vi ikke er blant de land som bruker den største andel av de samlede ressurser til helseformål.

Vår ideologi på helsepolitikken område er helt klar: Det er behovene som skal være avgjørende for om det skal gis et tilbud, ikke om en har privat forsikring eller god råd. Alle skal ha like muligheter.

Kommunene spiller en helt avgjørende rolle i vår helse- og omsorgspolitik. Av og til reises det kritikk mot de sentrale myndighetene for at tilbudene er forskjellige fra kommune til kommune. Kritikken må tas på alvor, men som regel skyldes lokale variasjoner rett og slett at de lokale behovene er forskjellige. Derfor kan heller aldri helse-Norge alene styres fra Oslo.

Et godt utviklet helse- og omsorgsvesen er helt avgjørende for den enkeltes trygghet. Både i partiets program og i Regjeringens langtidsprogram har vi understreket at innsatsen overfor de eldre og funksjonshemmede fortsatt skal prioriteres. Et godt mål på hvordan vi har prioritert dette, er de seinere års satsing på å styrke kommunehelsetjenesten faglig.

Utover det som skjer i offentlig sektor, foregår det også stor frivillig innsats i omsorgsarbeidet. Den innsatsen er helt nødvendig. Ikke minst i eldreomsorgen er dette viktig. Det er nå etablert 95 frivillighetsentraler rundt om i landet, der 3- 4.000 personer er aktivt engasjert med å hjelpe andre eldre. Sentralene blir et bindeledd mellom de som trenger en ekstra håndsregning og de som føler behov for å yte sin hjelp. Slike tiltak bidrar til å styrke tryggheten for den enkelte, og gjør hverdagen rikere for både den som yter og den som mottar hjelp.

Vi har viktige oppgaver foran oss i velferdspolitikken. Det er derfor ikke snakk om noen reformpause i årene som kommer. Det kan jeg love dere. Men reformene må vi greie med en lavere vekst enn det vi tidligere var vant med. Det setter enda større krav til hvordan vi bruker og fordeler ressursene. Det blir ikke nok bare å øke skatten for de rikeste blant oss, slik SV gir inntrykk av. Til det har vi for få rike her i landet.

De oppgavene vi ser fremover når det gjelder velferdssektoren, krever derfor klare prioriteringer. La meg ta noen eksempler for å illustrere dette: I vårt langtidsprogram for de kommende fire år sier vi at vi vil bruke mer ressurser på våre eldste eldre som trenger det mest: Dvs eldre over 80 år. Vi vil bruke mer penger på pensjonister med svak økonomi og høye boutgifter. Og vi ønsker å bruke mer på familier med tunge omsorgsoppgaver; familier med hjemmeboende psykisk utviklingshemmede eller familiemedlemmer med store funksjonshemninger. Det er dette som er solidarisk politikk, og det er dette jeg vil kalle en rettferdig politikk.

Men skal vi bruke mer penger på noen områder, må vi også bruke mindre på andre områder: F.eks. må vi kunne reise spørsmålet om det ikke vil være riktig å se på utbetalingene til dem som mottar dobbel barnetrygd, fordi de er registrert som enslige forsørgere, men som bor i faste samboerforhold med god økonomi.

Et annet eksempel: Det er ikke godt for et ungt menneske å bli gående og slenge, dag etter dag - uke etter uke - uten å ha noe å gjøre. Derfor er det viktig å utforme stønadsreglene slik at de kan bruke sine evner og krefter til samfunnsyttig innsats. Vi

vil derfor prioritere arbeidsmarkedstiltakene bl.a. overfor ungdom over 20 år som er den aldersgruppa som er verst stillt på arbeidsmarkedet.

Vi vil ha et aktivt, levende samfunn, der folk føler at de gjør nytte for seg og der de kan være med og gjøre en innsats. Vi må ikke ha et passiviserende trygdesamfunn. Det er ikke ønskelig, verken for den enkelte eller for samfunnet.

Vi kunne selvfølgelig velge å la være å ta disse omstillingene. Avisa Nationen spurte på lederplass - like før Regjeringens møte på Halvorsbøle om budsjettet for 1994 - hvorfor man egentlig trenger bremse veksten i overføringene med de 5 milliardene som Kleppe-utvalget har foreslått. Da har man ikke skjont mye. Da har man ikke skjont hva vi trenger pengene til. Vi trenger penger til å få gjort noe som er uhyre viktig: Å sette unge mennesker i arbeid. Vi trenger penger til aktive sysselsettingstiltak. Vi trenger mer penger til viktige velferdstiltak. Da må vi ta slike diskusjoner som jeg nå ga noen eksempler på.

Skal vi skape trygghet for framtidens velferdssamfunn må vi ha vilje til å tenke nytt. Vi må ha vilje til å forandre. Vi må vise vilje til å ta ansvar for oss selv og hverandre. Det skal skje ved at vi slår ring om sosialdemokratiets bærende ide; solidariteten. Vi vil alle trenge hverandres støtte. Vi vil alle komme i situasjoner hvor vi er svake. Da trenger vi fellesskapets støtte.